

Asia: VN/22799/2022

Henkilöjunaliikenteen palvelut 2030-luvulla

Liikenne- ja viestintäministeriö pyytää teitä vastaamaan oheisiin kysymyksiin:

1. Näkemyksenne henkilöjunaliikenteen roolista liikennejärjestelmässä ja tulevaisuuden näkymät perusteluineen?

Henkilöjunaliikenteellä ja sen kulkutapaosuuden kasvattamisella on merkittävä rooli liikenteen vihreässä siirtymässä. Vain junaliikenteellä on mahdollisuus liikuttaa suuria matkustajamääriä nopeudella, joka on kilpailukykyinen henkilöauton käytön kanssa.

Junaliikenteellä on mahdollista luoda valtakunnallisen joukkoliikenteen runkoyhteydet, johon muut joukkoliikenteen muodot voivat liittyä. Suurimmilla kaupunkiseuduilla junalla voi olla keskeinen rooli myös seudullisessa liikenteessä. On kuitenkin muistettava, että junaliikenteen järjestäminen on taloudellisesti järkevää vain, kun matkustajamäärät ovat suuria.

2. Mielipiteenne Open access –periaatteen toimivuudesta palveluiden kehittämiseksi ja kilpailun lisäämiseksi Suomen rautatieliikenteen markkinoilla perusteluineen? sikkko avoimelle kysymykselle

Open Access ei ole tähän mennessä edistänyt palveluiden kehittymistä merkittävästi. Tämä tuskin tulee muuttumaan tulevaisuudessakaan.

VR:n tosiasiallinen monopoliasema heikentää ratkaisevasti uusien toimijoiden mahdollisuuksia liikennöidä Suomen rataverkolla. Tilanne saattaa myös hidastaa alueellisen junaliikenteen laajentumista sekä heikentää uusien liikennöintitapojen syntymistä.

3. Mitä muita kuin muistiossa esitettyjä näkökulmia tulisi ottaa huomioon määrittäessä tulevaa palvelutasoa?

Palvelutason määrittelyssä tulee ottaa huomioon myös tuleva väestökehitys sekä elinkeinoelämän nykyiset ja tulevat tarpeet. Näistä syistä alueiden ja suurimpien kaupunkiseutujen tulee olla mukana palvelutason määrittelyssä.

4. Millaisia investointeja henkilöjunaliikenteen kilpailun avaaminen mielestänne edellyttää?

Todellisen kilpailun avaaminen edellyttää joko uusien ratojen rakentamista normaaliraideteveydellä tai kalustoyhtiön perustamista hankkimaan ja hallinnoimaan 1524 mm raidelevyden kalustoa. Väyläviraston tai kalustoyhtiön omistukseen on hankittava tai rakennettava tarvittavat asemat ja varikot.

5. Kuinka parhaiten mielestänne taataan toimijoiden syrjimätön pääsy kalustoon, varikoille, asemille ja huoltopalveluihin

Kalustoa hankkimaan ja hallinnoimaan tarvitaan kalustoyhtiö, jotta se on tasapuolisesti kaikkien operaattoreiden käytössä. Väylävirastolle tai kalustoyhtiölle on rakennettava uudet varikot ainakin hankittavan lähiliikennekaluston säilytystä ja huoltoa varten.

Kaikki kilpailutettavan liikenteen asemat on hankittava joko Väyläviraston tai kalustoyhtiön omistukseen. Vaihtoehtoisesti on laadittava pitkäaikaiset sopimukset oikeudesta käyttää muiden toimijoiden omistamia kiinteistöjä.

6. Näkemyksenne henkilöjunaliikenteen palveluiden ja infrastruktuurin tulevaisuuden rahoitukseen?

Valtiovarainministeriön julkaisun 2023:5 perusteella on epärealistista odottaa infrastruktuurin toteuttamiseen merkittävää yksityistä rahoitusta. Mahdollisuudet EU-rahoitukseen tulee hyödyntää täysimääräisesti, mutta pääosan infran rahoituksesta on tultava jatkossakin valtiolta. Kuntien ja alueiden liikennöintikustannuksiin osallistumiselle on muodostettava rakenteet osana näiden osallistumista tilattavan liikenteen suunnitteluun.

7. Kuinka henkilöjunaliikenteen ostot tulisi organisoida, resursoida ja rahoittaa tulevaisuudessa?

Junaliikenteen hankinnan keskittäminen ensimmäisessä vaiheessa esimerkiksi Liikenne- ja viestintävirastolle selkeyttäisi vastuiden jakautumista. Henkilöjunaliikenteen hankinta edellyttää erityisosaamista, jota ei ole tarkoituksenmukaista hankkia kaikille alueille. Myös kauko-, lähi- ja tavaraliikenteen yhteen sovittaminen edellyttää suunnitteluvastuun keskittämistä. Alueilla tulee kuitenkin olla mahdollisuus osallistua halutessaan tilattavan liikenteen suunnitteluun ja hankintaan.

8. Näkemyksenne hankkeen mahdollisesta aikataulusta?

On tärkeää, että hanke etenee mahdollisimman nopeasti, jotta akuutteihin kysymyksiin pystytään vastaamaan 2020-luvun aikana.

Toimijoiden rooleja on selkeytettävä ja toimivallan jako määriteltävä alkavan hallituskauden aikana. Tässä työssä tulee hyödyntää Varsinais-Suomessa laajassa yhteistyössä tehtyä selvitystä alueellisen joukko- ja junaliikenteen organisoitumisen sekä kustannustenjaon vaihtoehtoista

Muut näkemyksenne aiheesta

Vapaa vastauksenne:

-

Salmi Petra
Uudenmaan liitto - maakuntajohtaja Ossi Savolainen,
liikennesuunnittelupäällikkö Petri Suominen